

International Journal of Advanced Academic Studies

E-ISSN: 2706-8927

P-ISSN: 2706-8919

www.allstudyjournal.com

IJAAS 2020; 2(4): 24-25

Received: 21-08-2020

Accepted: 23-09-2020

مجاوري او اصطلاحات

پوهنيار سيلی فهميم

پوهنيار سيلی فهميم

ننگرهار پوهنتون

ژبو او ادبياتو پوهنځی

پښتو څانگه

افغانستان_جلال اباد

Abstract

Sayings and statements are the important part of a language and grammarians have defined it differently. Sayings and statements are not constant according to their structures but according to meaning they are considered the unbreakable structures. These structures make subject and predicate in sentences. In this article different definitions will be introduced and a compact definition will be presented. As well as it will declare the positions of structures in sentences. As proverbs have resemblance with conversation according to their meanings but they also have some points of identification between them. I have investigated various references and finally have indicated the points that helps identify these differences.

Keywords: basic words, expressional structures, proverbs

لنډيز

گړنی او څرگندنی د ژبی ډېره برخه جوړوي او د گرامر پوهانو له خوا ډول ډول تعريف شوي. گړنی او څرگندنی د جوړښت له مخی کيدای شي ثابت نه وي. خو د مانا له مخی نه تجزیه کېدونکی ترکیبونه گڼل کېږي. دا غونډونه په غونډلو کې د ميتدا او خبر برخي جوړوي . پدی ليکنه کې د بېلا بېلو تعريفونه سره اشنا کېدل او په پای کې د يو بشپړ تعريف وړاندې کول موخه ده. بله موخه يی په غونډلو کې د دی غونډونو دريځ څرگندول دي. دا چې متلونه له محاورو سره له مانيز پلوه نږدېوالی لري خو د بېلښت ټکی هم لري ماپسی د بېلابېلو ماخذو پانی اړولی دي او په نتيجه کې می یی د بېلښت ټکی په گوته کړي دي. کلېدی کلمی: اصطلاحی ترکیبونه، متلونه

کلېدی کلمی: اصطلاحی ترکیبونه، متلونه

سریزه

اصطلاحی ترکیب چې زموږ په ژبنيو اثارو کې ورته څو ډوله نومونې کارېږي د ژبپوهنې په تېره بیا د نحو د علم يوه برخه ده چې زموږ د ځوان نسل ډېری یی د متل سره د برید او د بیلگون کرښه چندان نه پېژني . کله ناکله یی د نومونې د بېلا بېلو ډولونو استعمال لوستونکی اندیمنن کوي چې گواکي دا سره بېلی او چلا نومونې دي چې بېلا بېل مفاهیم ليرېږي. ددی څېړنيزی مقالې په ليکلو سره اړ شوم چې بېلابېلو اثارو کې دا موضوع په دقت سره وپلټم چې اوس دا ليکنه ترې جوړه شوه . باید یادونه وکړم چې ددی ليکنې اړوند ماخذونه ماڅکه لږ را اخستی دي چې په نورو اثارو کې دومره وضاحت او روښتیا نه وه . هلته تر دې که څه زیات نه وو نو لږ خو حتمي وو.

موخی

- ۱ - د گړنو او څرگندونو په اړه د بېلا بېلو پوهانو د څرگندونو سره اشنا کېدل .
- ۲ - د گړنو او متلونو توپيرونه په گوته کول .
- ۳ - محصلان او د ژبی مينه وال پردی پوهول.

د څېړنی میتود

ددی له پاره چې يوه نا څېړل شوي موضوع و څېړل شي نو د پوهانو له خوا دڅېړونکیو دڅېړنې له پاره بېلابېل میتودونه غوره شوي دي لکه: کتابتوني ، ساحوي ، او لابراتواري. گړنو او څرگندونو بېابه تېره ولسي ادبياتو کې د متل په باب چې کوم اثار وړاندې شوي وي ددی څېړنی له پاره ترې گټه پورته شوي ده . چې له کتابتوني میتود څخه پکې پوره گټه پورته شوي ده.

مجاوري او اصطلاحات

(اصطلاحی ترکیبونه)

مجاوري او اصطلاحات چې په بېلابېلو څېړنو کې څېړنکیو او ژبپوهانو بېلابېل نومونه ورکړي دي . فرازیالوژیکي واحدونه ، مجاوري او اصطلاحات، گړنی او څرگندونې ، ایډیومونه او داسې نور . فرازیالوژیکي واحدونه د ژبپوهنې د يوې جلا څانگې. غوښتنه کوي خو اوس د نحوې او وېبپوهنې په برخو کې تر څېړنی لاندې نیول کېږي . مجاوري او اصطلاحات : ځينو ليکوالو محاوره بېله گڼلې او اصطلاح بېله . چې ددی دواړو ترمنځ د توپير يو نری کرښه هم شته خو دلته ترې تېرېږو.

Corresponding Author:

پوهنيار سيلی فهميم

ننگرهار پوهنتون

ژبو او ادبياتو پوهنځی

پښتو څانگه

افغانستان_جلال اباد

اصطلاحی واحدونه : هغه تعبیرونه دي چې هر ملت او ولس یې د خپل ژوندانه په چاپیریال کې د خپلو عنعنو ، اخلاقو ، روحیاتو په چوکاټ کې په خپله ژبه کې رامنځ ته کوي . دغه واحدونه نه یوازې په خبرو اترو کې کارول کېږي بلکې په لیکلو اثارونو کې هم ستره برخه لري . محاورې او اصطلاحات که له یوې خوا نه د ژبې د لغوي پانګې بشپړونکې برخه ده نو له بله پلوه یو ادبي خوند او رنگ هم لري .

پوهاند مجاور احمد زیار په پښتو پښویه نومي اثر کې لیکي:گړني او څرگندني د چا خبره د ژبې شاعرانه توکي دي ځکه دشعر غوندې سیده څرگندونه نه کوي بلکې جوله یو څه او معنا یې بل څه نو که په شعري یا بل هر ادبي کال کې خای ورکړ شي یو هنري انځور هومره راکښون او بڼکلا رامنځ ته کوي.(۲: ۳۲۴)

د پښتو اصطلاحات او محاورې نومي اثر لیکوال لیکي : اصطلاحات و محاورات تعابیرېست که هر ملت موافق به محیط حیات و عنعنه و اخلاق و روحیات خود در زبان خویش می افزیند و برای اظهار مقاصد خود استعاره میکند ، که بزرگ محاوره فکر شنوند فوراً بسوی مقصد مستقل میشود و بدون اینکه گوینده مقصد خود را عبارات صریح بگوید اصطلاحات و محاوره خصوصی زبان ماضی الضمیر را ترجمانی میکند .(۶:الف - ب)

اصطلاحات او محاورې:هغه تعبیرونه دي چې یو ولس یې دخپل چاپیریال ، دودونو ، کړو وړو او سایيرو (رواني) غوښتنو له مخې په خپله ژبه کې ځایوي او رامنځته کوي او د خپلو موخو او اهدافو له پاره یې استعاره کوي .

د اصطلاح په کارونې او راوړونې سره د اورېدونکې سوچ او اند (فکر) له واره د کارونکي د موخې پر لور ورځي او بی له دې چې ویونکي یا گړیدونکي خپله موخه دانگ پیلې ووايي، گړنه او اصطلاح یې د زړه خبره ډاگیزه کوي .(۵:۶)

یوه گړنه (اصطلاح) دکلمو داسې ترکیب دی چې په نحوي چاپیریال کې بېلابېله لفظي خپلواکي ساتلی شي.البته هر ډول گرامري بدلون پکې راتلای شي خو گډه مانا چې د دغه غونډله اجزاو لاسته راځي ، نه تجزیه کېدونکې مانا به وي.(۷: ۳۳)

نو په لنډ ډول ویلی شو چې دا هغه ژبني جوړښتونه یا داسې وییونو غوندې وي چې په پښوییز محیط کې هر راز راز اوښتنو او راوښتنو سره مخامخ کېدای شي. له دې اوښتنو راوښتنو سره کومه گډه گړنیزه مانا چې له دغې توکونو څخه په لاس راځي نه شل کېدونکې وي. دا غونډونه یا ترکیبونه د مانیز پلوه د شتلو وړ نه دي او تل د دویمې او درېیمې معنا له پاره کارول کېږي.

لکه: د لستوني مار نه د لستوني له پاره کارول کېږي او نه د مار له پاره چې دغه ترکیب د یو مفهوم له پاره راغلي دي.

لکه څنګه چې مونږ د مورفیم په برخه کې وایو چې هغه مانیز واحد دی چې د تجزیه کولو نه یې، بی معنا او اوزونه لاسته راځي نو محاوره او اصطلاح هم لکه د مورفیم غوندې که تجزیه شي هغه معنا له لاسه ورکوي د کومې لپاره چې په کار وړل کېږي.

د محاورې او اصطلاحاتو ځانګړنې:

- ۱ - د مانیز پلوه د شتلو وړ نه دي.
- ۲ - په ژبه کې سملاسي نه جوړېږي.
- ۳ - بلې ژبې ته یې ټکي په ټکي زیارل ناشوني دي .
- ۴ - مخینه یې په ژبه کې څرګندول ستونزمن دي.
- ۵ - تل د مجازي معنا له پاره کارول کېږي .

د محاورې او اصطلاحاتو ډولونه:

محاورې او اصطلاحات په دوه لویو برخو ویشل کېږي.

۱ - اسمي یا نومیز : هغه محاورې او اصطلاحات دي چې د فعل نښه پکې نه وي او اصلي مرکز یې نوم دی چې بېلګې یې په لاندې ډول دي .
دېودی ټال ، د اسمان کټ ، د لستوني مار ، د غاړې غور ، د عقل پلې ، نوک و وری ، د سترگو تور ، شین زمری ، د کیدر واده او داسې نور

پورته ترکیبونو ته که څیر شو نو دا ترې څرګندېږي چې دا هر یو د یو مفهوم له پاره کارول کېږي. نه دا چې د ترکیب هره برخه خپله معنا لري.

(۱: ۷۶)

۲ - فعلی : هغه ترکیبونه دي چې فعل پکې راغلي وي هغه که کومکي فعل وي او که اصلي ، چې دې ته فعلی محاورې او اصطلاحات وایي . بېلګې یې په لاندې ډول دي . (د ډاکټري زرغونې پښتو نحوه)
لاس ته راوړل ، اور ته اچول ، سر تندی وهل ، سر ټکول ، پر ځمکه غورځول ، شرمیو مچ کیدل ، لاس تر زني کیناستل او داسې نور.....
له مثل سره د محاورو او اصطلاحاتو بېلولی :

مخکې له دې چې له محاورو او اصطلاحاتو سره د مثل د توپیر ټکی په گوته کړم د مثل یو لنډ تعریف راوړم.

متلونه د یوې جامعي د طرز تفکر د اظهار او څرګندولو موجز او لنډ بڼکارندویان دي . جامعه له دې لارې خپل افکار ، نظریات ، فیلسفي ، پریکړې ، قضاوتونه ، کرکي ، نفرتونه ، خوښی ، پیشینی ، او نور فکرونه اظهاروي .(۴ - ۱۹)

د مانیزې پلوه متلونه او محاورې سره نږدې دي،خو د بېلښت ټکي هم لري چې په لاندې ډول بیانېږي.(۳:۷۶)

- ۱ - محاورې او اصطلاحات ترکیبونه دي او متلونه جمله او جملې دي .
- ۲- محاورې او اصطلاحات په منثوره بڼه راځي خو متلونه منظوم شته دي.
- ۳ - مثل لپاره تر شاه یو کیسه حتمي ده خو کېدای شي محاوره یې ونه لري.
- ۴ - د مثل مفهوم ډېر پراخه او د ژوند په بېلابېلو برخو کې په بېلګو کې راوړلای شو،خو محاوره بیا دومره نه ده .

۵ - مثل ډېرې تاریخي رنگا رنگي لري خو د محاورو نه دا تمه نه کېږي.کېدای شي داسې د گوتو په شمېر محاورې هم پیدا شي چې د جملو بڼه لري هو مفهوم یې ډېر لږ او لنډ وي چې دا هم په محاوره کې یو استثنا ده .

پایله

محاورې په یوې ژبې کې د ژبپوهانو له خوا په بېلابېلو نومونو راغلي دي په دې ډول فرازیالوژیکي واحدونه،محاورې،اصطلاحات، گړني او څرګندني او ایډیومونه ،دمحاورې او اصطلاح ترمنځ د توپیر یوه نړۍ کرښه شته،خو بیا هم زیاتره په یوه او واحد مفهوم کارېږي .

دیوي ژبې لغوي برخه جوړوي ، بیا هم زموږ د ننی هنري ادیبمتونو خوندوره برخه هم ده.

د محاورې یا اصطلاح یو جامع تعریف او بېژند وړاندې شوېدي او څرګندي ځانګړني یې په ډاګه شويدي. ددې تر څنګ د مثل او اصطلاحی ترکیب یا محاورې تر منځ هم ټاکلي توپيرونه ښودل شويدي.

وراندیزونه

۱ - گړني او څرګندني تر اوسه په غونډله پوهه ځاي لري خو پدې ارزي چې د ژبپوهني یوه جلا څانګه شي. که څېړونکي یې په اړه وروستي څېړني وړاندې کړي ، گټورې به وي .

۲ - متلونه او گړني زیاتره په کلیو او بانو کې د خلکو په سینو کې خواره واره پراته دي. که چېرته راټول او وڅېړل شي د څېړونکو له پاره به د څېړني مواد پیدا شي.

اخځونه

- ۱ - ریښتین،زبور،زرغونه .(۱۳۸۸ ل ه) . د ساپي پښتو څېړنو مرکز .
- ۲ - زیار ، مجاور احمد .(۱۳۸۴ ل) . پښتو پښویه ، دانش خپرندویه ټولنه.
- ۳ - زیار،مجاور احمد.(۱۳۸۲ ل) . د خوشال ادبي پښتو ، دانش خپرندویه ټولنه.
- ۴ - سلیمي ، نسیم . (۱۳۹۰) . علامه رشاد خپرندویه ټولنه.
- ۵- صمیم، محمد اصف . (۱۳۷۸) . لرغوني شاعرۍ گړني، د پښتني فرهنگ د ودې او پراختیا ټولنه.
- ۶ - نوري ،محمد گل . (۱۳۲۷) . پښتو اصطلاحات او محاورې.
- ۷ - کډوال ، شاه محمود . (۱۳۹۱) . گړني، څرګندني او نوموني، مومند خپرندویه ټولنه.